

İSKİTLER VE KİMMERLER

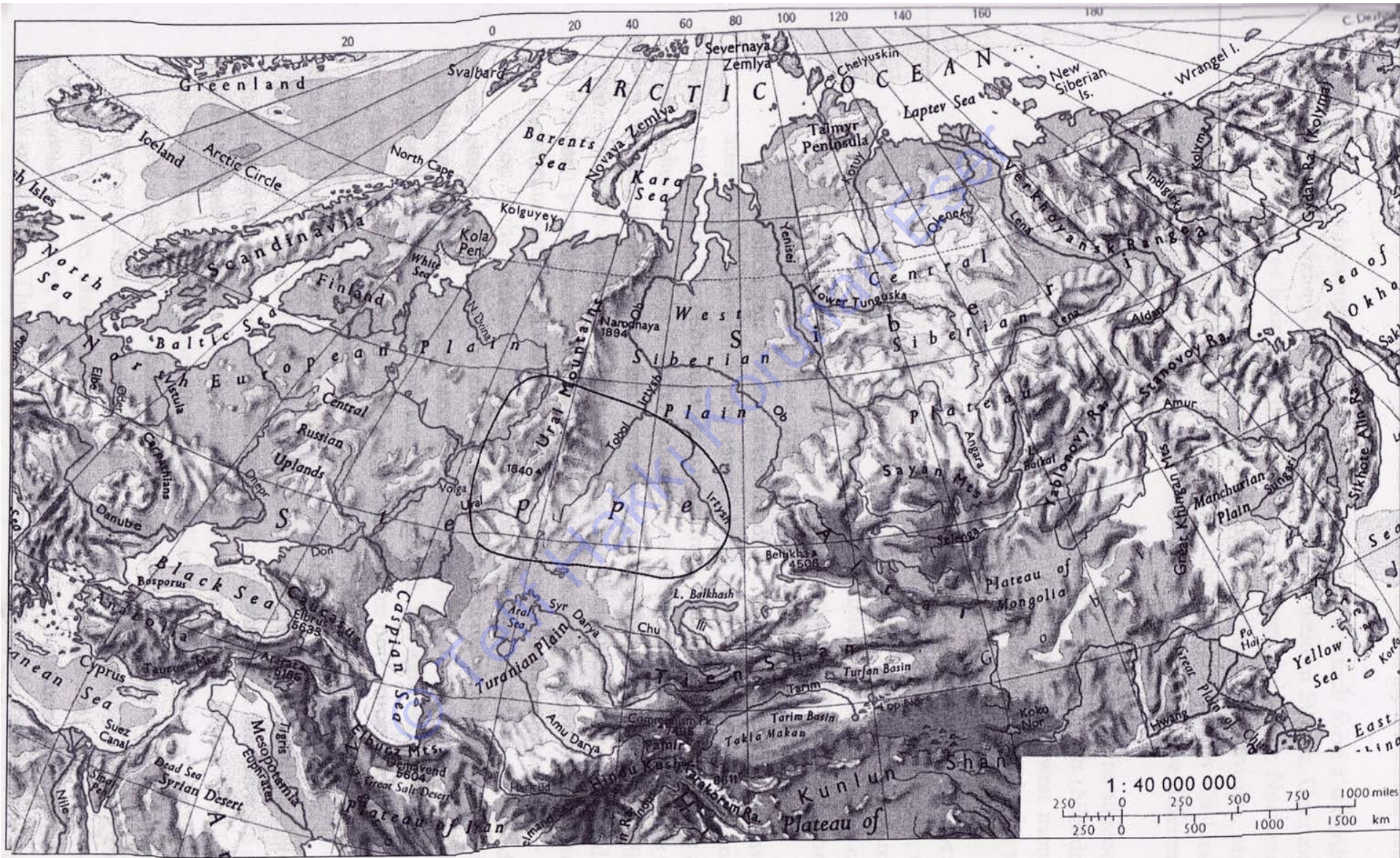
© Telif Hakkı Korunan Eser

İSKİTLER ve KİMMERLER

M.Ö. I. Bin başlarında Çin'in batı sınırlarına yakın sahalarda yaşayan, fakat M.Ö. 8. yy başlarında meydana gelen kavimler göçü ile Güney Rusya'ya gelen İskitler, M.Ö. 2. yy'a kadar tarih sahnesinde kalmıştır.

* İskitler Greklerle ticaret yapmıştır. M.Ö. 6-4. yy larda özellikle Kırım ve Karadeniz'de bulunan Yunan kolonileri bu ticarete aracı olmuştur.

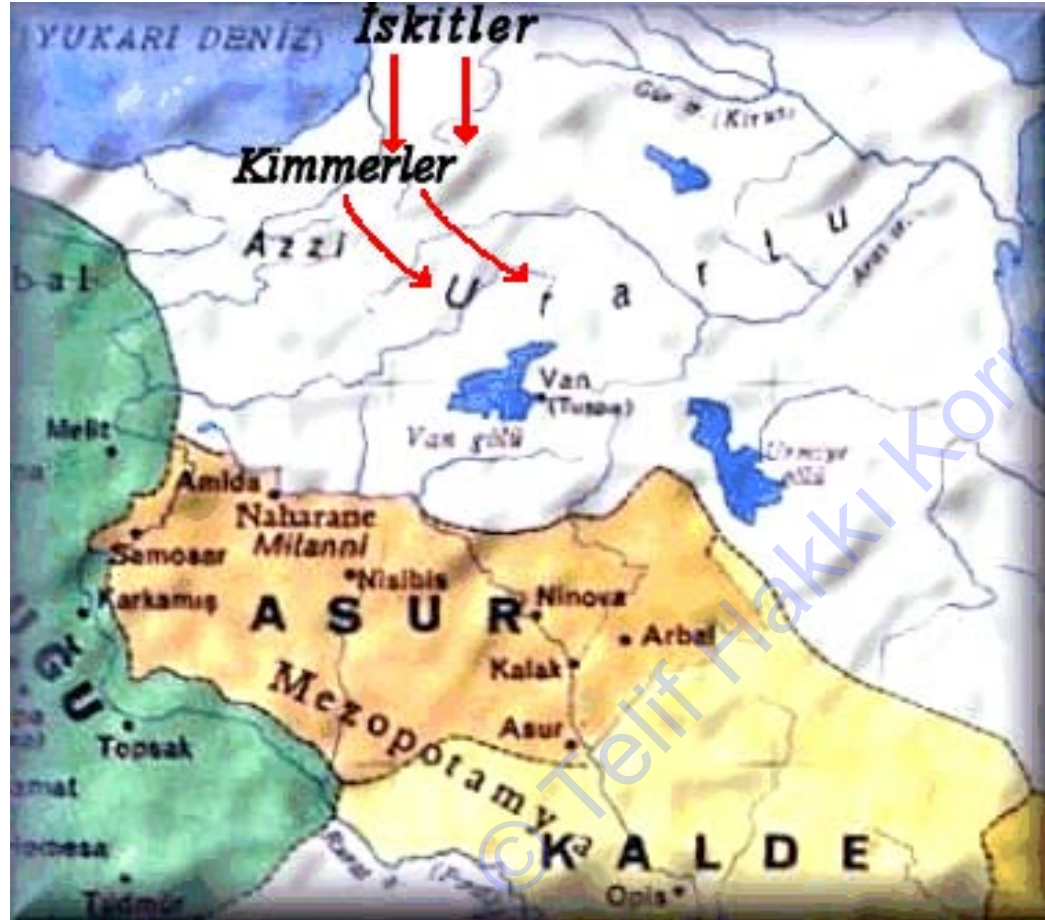
Tevrat'ta geçen Gomer ve Aşkenaz halklarının Kimmer ve İskitler olduğu düşünülür.

İskit ve Kimmerler Assur kayıtlarında da vardır (İ. Ö. 650) Yazıtlarda Gimirrai ve Asguzai olarak geçmektedir.

Urartu kayıtlarında iş-gi-gulu denilen halklara Pers kayıtlarında Saka olarak rastlanmaktadır.

M.Ö. 630-600 Urartu Krallığı'nın Yıkılışı

Güney Rusya bozkırlarından M.Ö. 7. yy'ın sonlarında Anadolu'ya giren göçebe Kimmerlerin ve bir süre sonra onları izleyen İskitlerin yarattıkları terör ve kaosu yanı sıra, İran'da Med Devleti de beklenmedik şekilde güçlendi. Hatta bu iki güç zaman zaman birlikte hareket etti. Gelişmeler bin yıllık Asur Devleti'ne son verdi (M.Ö. 612). Silinip yok olan sadece Asur değildi. Yüksek yaylanın efendisi Urartu Krallığı da tarih sahnesinden çekildi.

FRİGLER

Frigler M.Ö. 695 yılında Kafkasya üzerinden gelen Kimmerlerin saldırısına uğradılar, tüm Frig kentleri yakılıp yıkıldı. Bu saldırıdan sonra Friglerin kendilerini toparladıkları, şehirlerin onarılarak tekrar kullanıldığı düşünülmektedir. Efsaneye göre Kimmerlere karşı yurdunu koruyamayan ve büyük üzüntüye düşün Midas, altın bir kaseye doldurduğu boğa kanını içerek yaşamına son vermiştir.

LİDYALILAR

Pers kralı Büyük Kyros, Lidya Kralı Kroisos'u M.Ö. 546'da bozguna uğratmıştır. Sardes'i Pers Satraplığının başkenti yapar.

Pers ordusu İskit ve Kimmerler gibi Kafkasya kökenli kavimler ile İran kökenlilerden oluşmaktaydı.

İSKİT VE KİMMER SANATI

© Telif Hakkı Korunan Eser

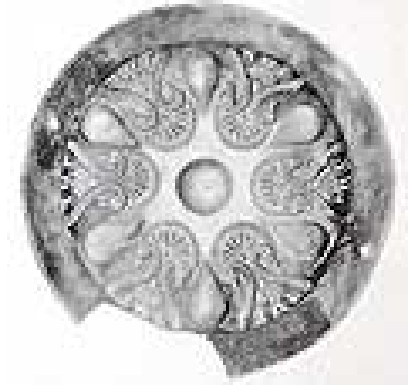
KARUN HAZİNESİ, M.Ö. VI. yy

İskit, altın, M.Ö. 5. yy

Kazbek Hazinesi, Tiflis-Kafkasya, Akhamenid Dönemi, M.Ö. 5-6. yy

Frig, Büyük Tümülüs Gordion.

Çavuştepe, Urartu Dönemi, M.Ö. 7. yy, bronz omfaloslu kase

Res. 17

İŞPUİNİ YAZITLI GÜMÜŞ BAKRAÇLAR VE
GÜMÜŞ KASE, M.Ö. 8. YY, URARTU DÖNEMİ

URARTU KAZANI, BRONZ

İSKİT KAZANI, BRONZ

METAL VE DİĞER SÜS EŞYALARI

SÜS EŞYALARI

1. Halkalar, bilezikler
2. Kemerler
3. Pektoraller
4. Aynalar
5. Fibulalar
6. Cam boncuklar

© Telif Hakkı Korunan Eser

Karun Hazinesi, M.Ö. 6. yy, Lidya

Gümüş,elektrum , altın bilezik, M.Ö. 6-7. yy,
İskit

Altın bilezik, İskit, M.Ö. 5-6. yy

Gümüş bilezik, Gürcistan, M.Ö. 5. yy

Altın bilezikler, Gürcistan, M.Ö. 5. yy

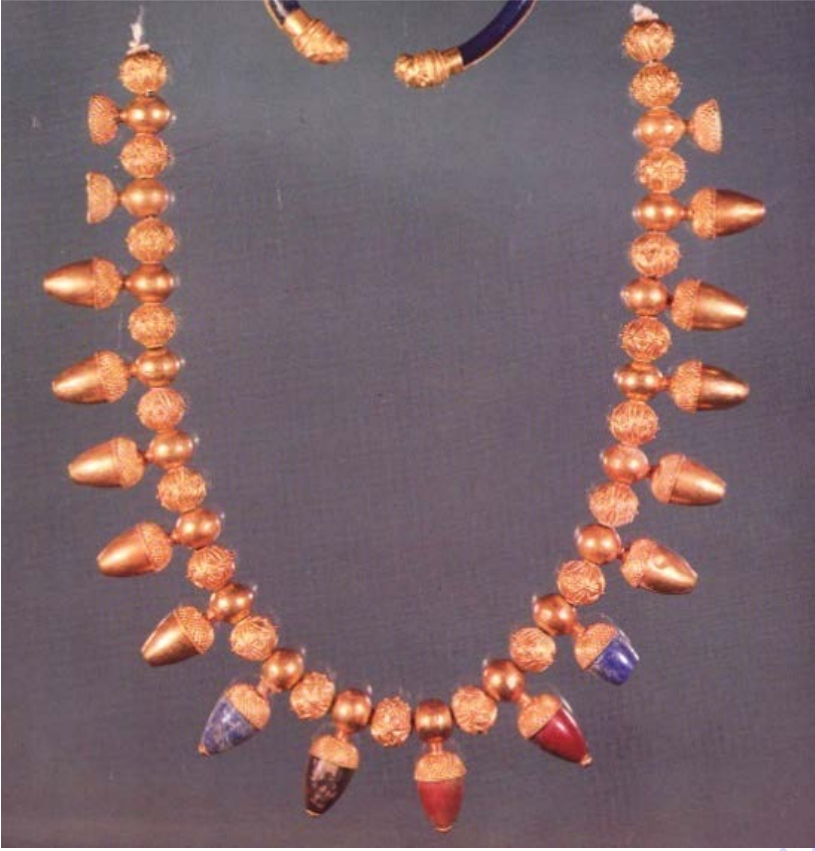
URARTU BİLEZİKLERİ, BRONZ, GÜMÜŞ, M.Ö. 7-8. YY

Azerbaycan,
Nahçivan, Demir
Çağı, bronz bilezikler

Gürcistan, M.Ö. 8-7.
yy, bronz bilezikler

Karun Hazinesi, M.Ö. 6. yy, Lidya

Elektrum kolye, M.Ö. 6-7. yy, İskit

Altın kolye, M.Ö. 5.-3. yy, İskit

yor.

Ş. GÜNER

Gordion, Büyük
Tümülüs, Lidya işi
kolye, M.Ö. 540-530,
altın

Gürcistan, cam boncuklar,
M.Ö. 9-8. yy

Van Karagündüz Nekropolü,
cam boncuklar, Urartu Dönemi

METAL VE DİĞER SÜS EŞYALARI

SÜS EŞYALARI

1. Halkalar, bilezikler
2. Kemerler
3. Pektoraller
4. Aynalar
5. Fibulalar
6. Cam boncuklar

© Telif Hakkı Korunan Eser

Bronz fibulalar demir fibula
Gürcistan, Güney Kafkasya, M.Ö. 9-7. yy

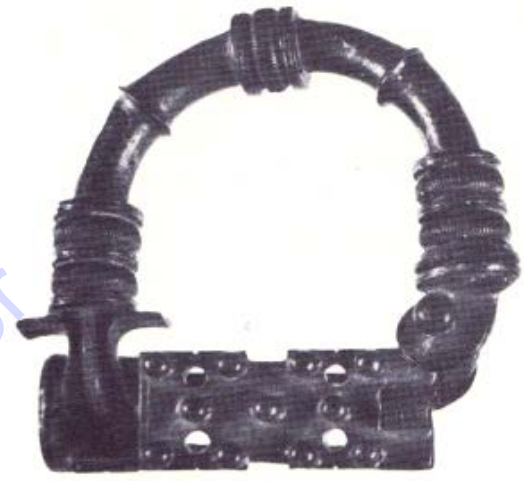

Bronz fibulalar, altın ve gümüş
fibula, Urartu Dönemi, Malazgirt,
Münich- özel koleksiyon, M.Ö. 7. yy

İskit fibulaları, M.Ö. 6-7. yy

Ftig fibulaları, bronz, Gordion M.Ö. 7. yy

A. 738

A. 736

A. 737

Pektoral, Urartu Dönemi,
gümüş, M.Ö. 7-8. yy

Pektoral giymiş insan yüzlü karışık varlık ile
hadım/ Harem Ağası heykeli, Urartu Dönemi,
Toprakkale

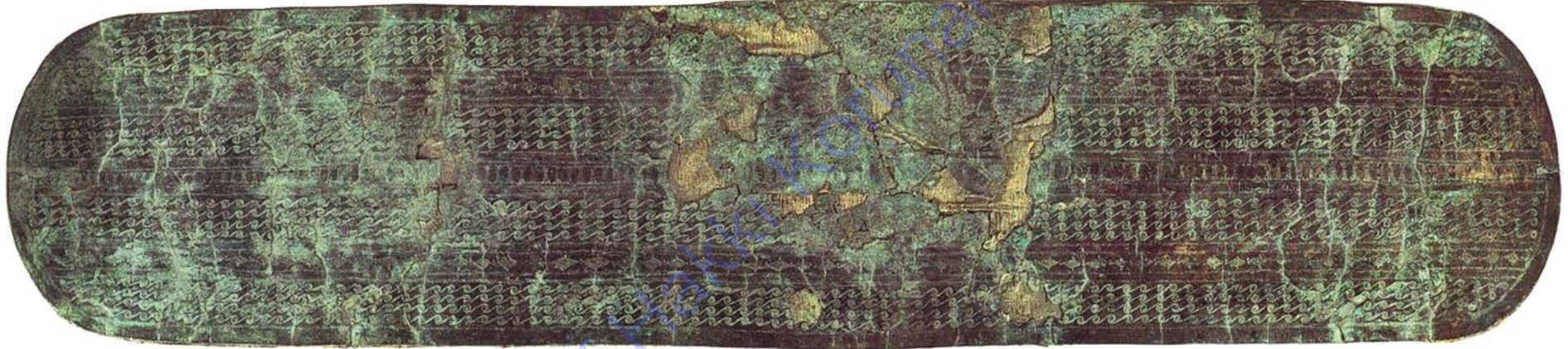
Altın İskit Pectorali, M.Ö. 6-7. yy

İskit, bronz, altın ayna, M.Ö. 6-5. yy

Basmacı
Tümülüsü, gümüş
ayna, Lidya, M.Ö.
6-5. yy

Gürcistan, bronz kemer, uz. 90 cm, M.Ö. 7-8. yy

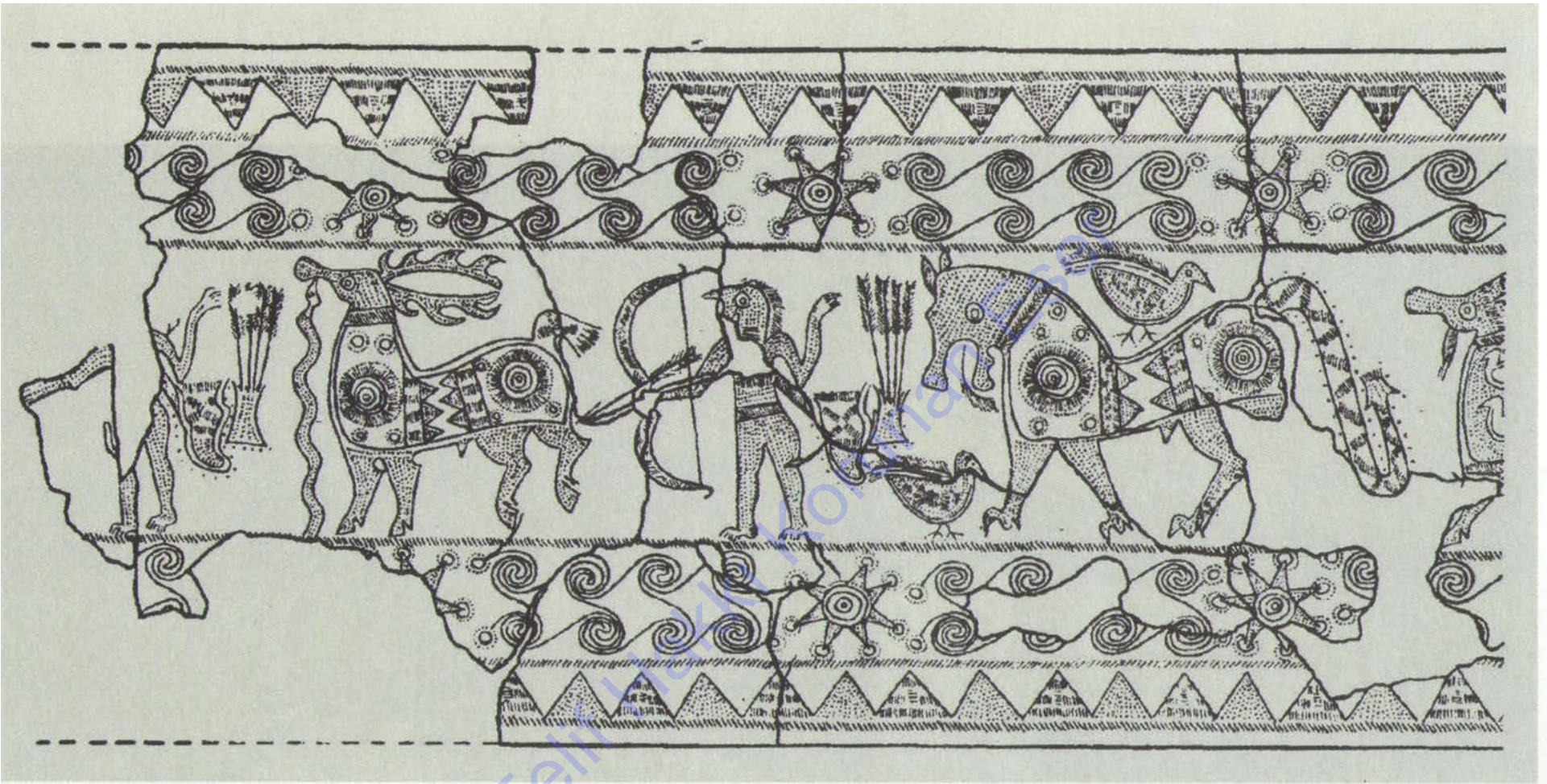

© Telif Hakkında Eser

URARTU KEMERİ, BRONZ, NEWYORK, ÖZEL KOLEKSİYON

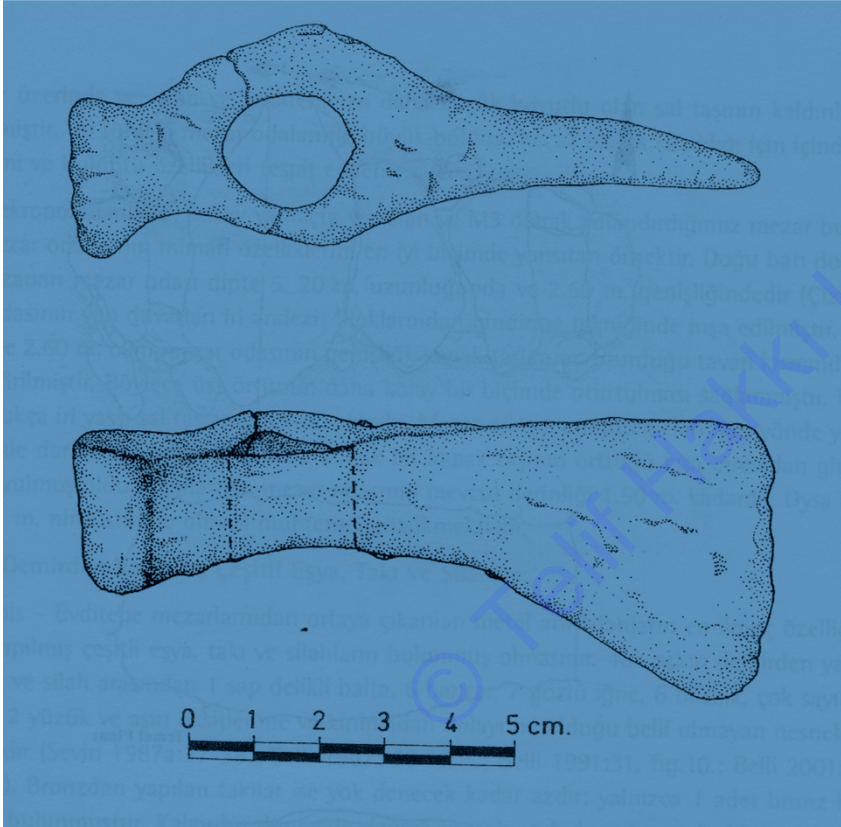

KAFKASYA, KOLCHİS-PERVERİ MEZAR 109, KEMER PARÇASI,
M.Ö. I. Bin başı

METAL VE DİĞER MALZEMELERDEN YAPILAN SİLAHLAR&ALETLER& MOBİLYA PARÇALARI

1. Kanatlı Ok Uçları
2. Mahmuzlu Ok Uçları
3. Haçerler
4. Kılıçlar
5. Kınlar
6. Mızrak uçları
7. Sadaklar
8. Miğferler
9. Sap delikli çekiç baltalar
10. At koşum takımları
11. Mobilya parçaları

© Telif Hakkı Korunan Eser

Van,Ernis-Evditepe, Urartu Dönemi,
demir balta, M.Ö. 11.-10. yy

Gürcistan, Kolchis baltası, demir sap delikli
çekiç balta, MÖ. 8. yy

METAL VE DİĞER MALZEMELERDEN YAPILAN SİLAHLAR&ALETLER& MOBİLYA PARÇALARI

1. Kanatlı Ok Uçları
2. Mahmuzlu Ok Uçları
3. Haçerler
4. Kılıçlar
5. Kınlar
6. Mızrak uçları
7. Sadaklar
8. Miğferler
9. Sap delikli çekiç baltalar
10. At koşum takımları
11. Mobilya parçaları

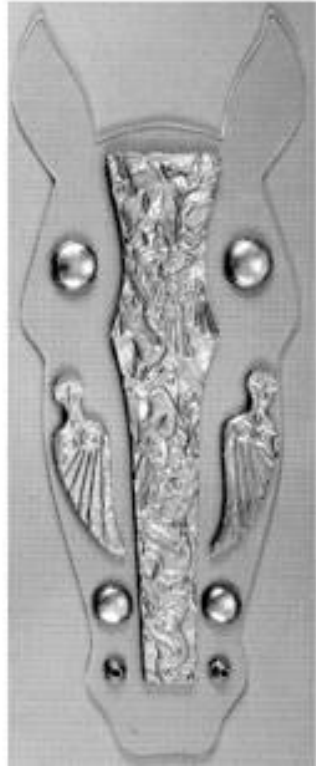
© Telif Hakkı Korunan Eser

1

2

3

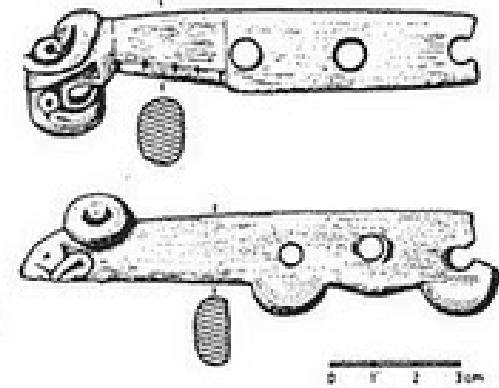

4

İskit at koşum takımı,
M.Ö. 8. yy

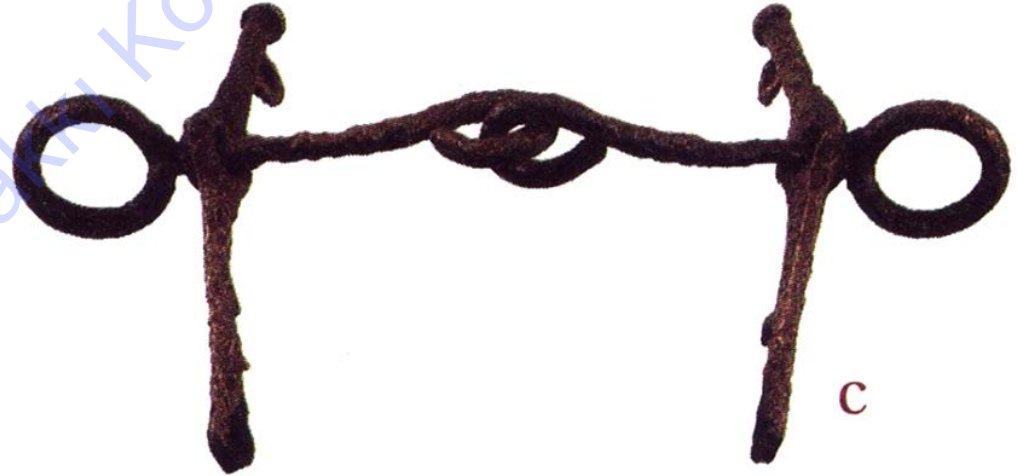
Urartu Kralı Menua'ya ait bronz at
koşum takımı, Ariadne Galleries, New
York M.Ö. 810-780

Kemikten hayvan
başı biçimli at
koşum takımı
parçaları,
Çavuştepe/
Sardurihinili

0 1 2 3cm

Gürcistan, at koşum takımları, M.Ö. 7-8. yy

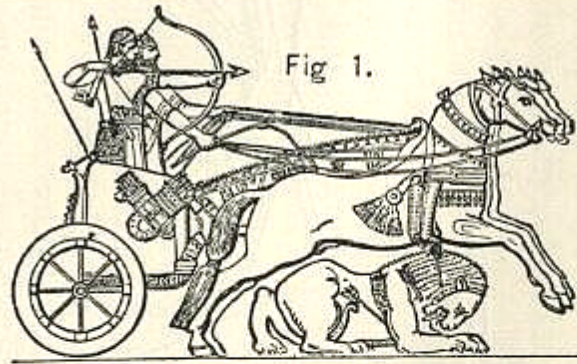

Bronz ziller, Gürcistan, M.Ö.
8-7. yy

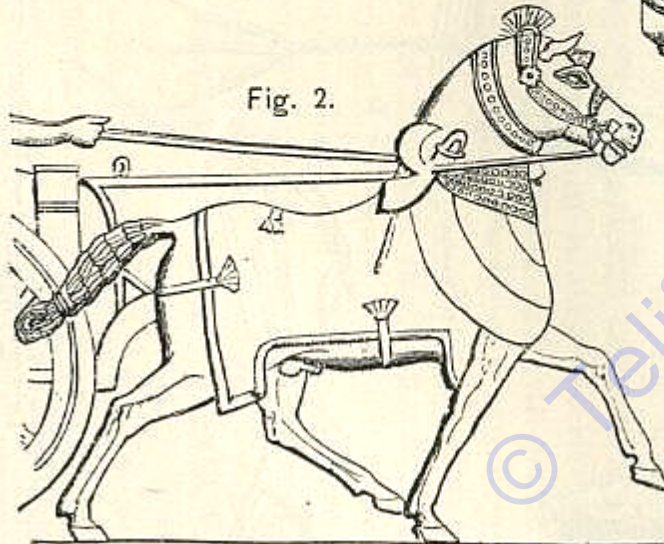

Urartu, bronz at koşum takımı ziller , alın
zırhları ve diskler, 3 at için , M.Ö. 8. -7.yy

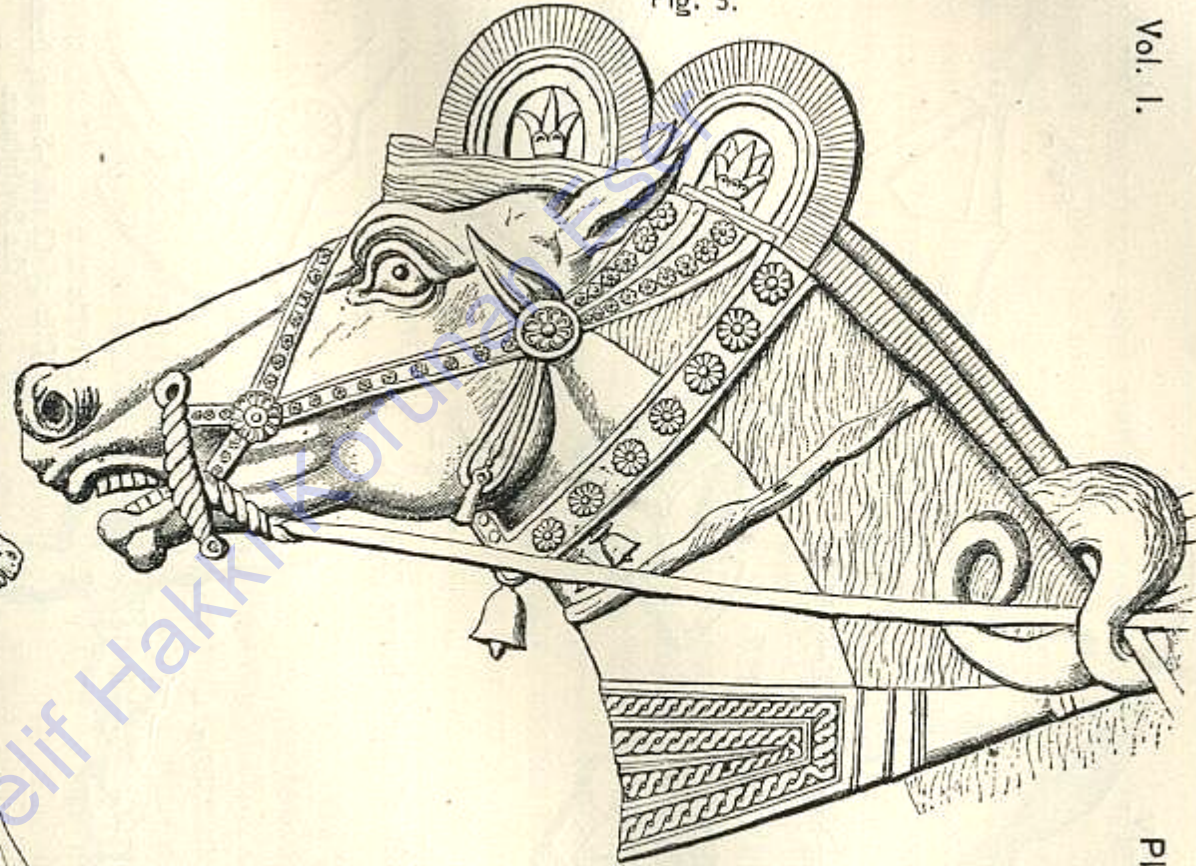

Assyrian chariot of the early period (Nimrud)

Chariot-horse protected by clothing (Koyunjik).

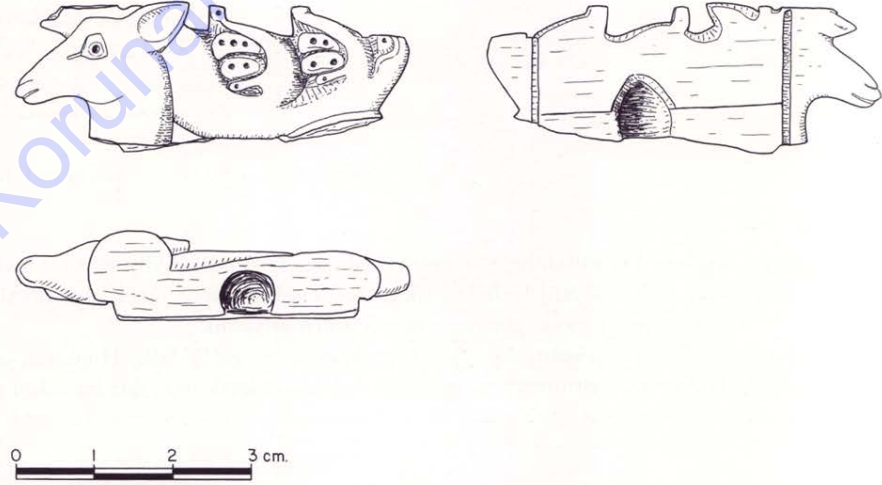
Head of a Chariot-horse, showing Collar with Bells attached (Koyunjik).

Sardes, M.Ö. 7. yy döşemesi altında bulunmuş fildişi geyik, boynuzları kırılmış. At koşum takımı parçası olabilir. İskit sanatından bilinen **göçebe hayvan üslubu** ile oyulmuştur.

İskit sanatı, geyik,
Hermitaj Müzesi,
bronz aplik.

Sardes, bronz
dizgin/yular parçaları,
M.Ö. 7. yy, Lidya binicilik
geleneginde İskit ve
Kimmer mirasını yansıtır.
Üslup olarak göçebe
sanatından etkilenmiş bu
sanat **bozkır hayvan**
üslubu olarak
adlandırılır.

METAL VE DİĞER MALZEMELERDEN YAPILAN SİLAHLAR&ALETLER& MOBİLYA PARÇALARI

1. Kanatlı Ok Uçları
2. Mahmuzlu Ok Uçları
3. Haçerler
4. Kılıçlar
5. Kınlar
6. Mızrak uçları
7. Sadaklar
8. Miğferler
9. Sap delikli çekiç baltalar
10. At koşum takımları
11. Mobilya parçaları

© Telif Hakkı Korunan Eser

Kerkenes Dağ'dan fildişi levha, M.Ö. 7. yy., altın, kehribar kakmalı mobilya paneli, taht veya arkalıklı sandalyenin arka kısmı olmalıdır.

Panelin teknik, üslup ve ikonografisi İskit, Orta Asya, İran, Mezopotamya, Orta ve Batı Anadolu ile Doğu Akdeniz gibi çeşitli bölgelerle karşılaştırılabilir. Panelin üretimi İran, Mezopotamya ve Transkafkasya'nın köklü görsel sanatlarından haberdar Lidya veya Batı Anadolu kökenli bir teknik geleneği yansıtmaktadır.

METAL VE DİĞER MALZEMELERDEN YAPILAN SİLAHLAR&ALETLER& MOBİLYA PARÇALARI

1. Kanatlı Ok Uçları
2. Mahmuzlu Ok Uçları
3. Hançerler
4. Kılıçlar
5. Kınlar
6. Mızrak uçları
7. Sadaklar
8. Miğferler
9. Sap delikli çekiç baltalar
10. At koşum takımları
11. Mobilya parçaları

© Telif Hakkı Korunan Eser

Sardes, M.Ö. 7. yy., kemik veya fildişi kın uçları süsleri. İskit sanatında bilinen **bozkır hayvan üslubu** ile oyulmuştur.

METAL VE DİĞER MALZEMELERDEN YAPILAN SİLAHLAR&ALETLER& MOBİLYA PARÇALARI

1. Kanatlı Ok Uçları
2. Mahmuzlu Ok Uçları
3. Haçerler
4. Kılıçlar
5. Kınlar
6. Mızrak uçları
7. Sadaklar
8. Miğferler
9. Sap delikli çekiç baltalar
10. At koşum takımları
11. Mobilya parçaları

© Telif Hakkı Korunan Eser

Gürcistan, demir ve bronz silahlar, M.Ö. 7-8. yy

İskit silahları

İskit tipi sadak, altın
ve kumaş karışımı,
M.Ö. 9-8. yy

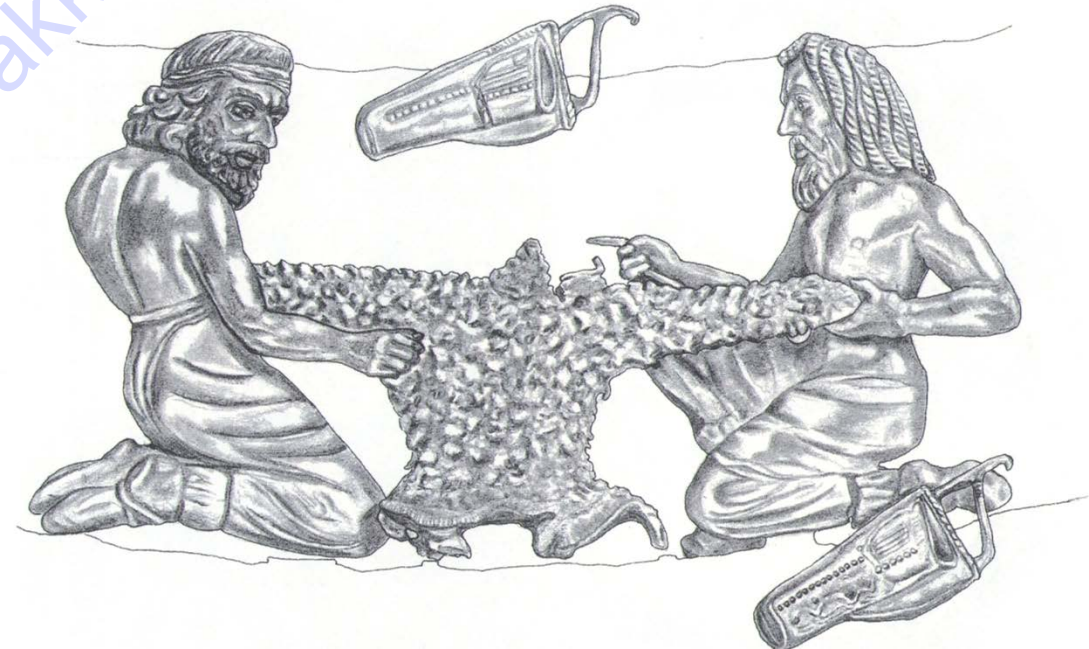

Bronz sadak/okluk
M.Ö.8-7.yy, özel koleksiyon, Almanya,
Yük.62 cm

Altın İskit Pectorali, M.Ö. 6-7.
yy

Urartu, bronz Miğfer/baş zırhı,
M.Ö. 9-8. yy., özel koleksiyon,
Almanya ve New York.

İskit miğferi, bronz, M.Ö. 8. yy

© Tebir Hakkı Korunan Eser

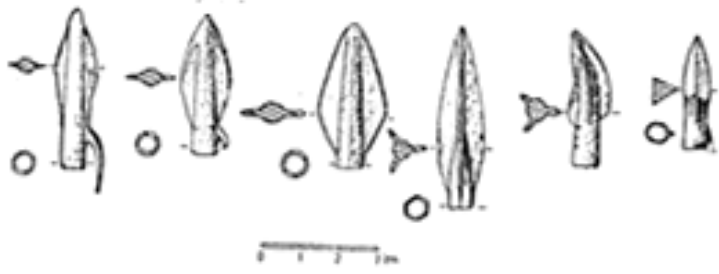

Чаша. 2-я половина 4 в. до н. э.

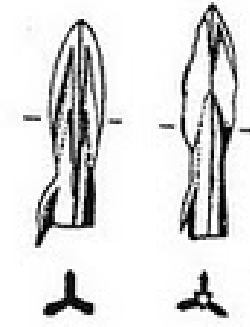

KIRIM, KUL OBA TŪMŪLŪSŪ,
M.Ö. 350-325

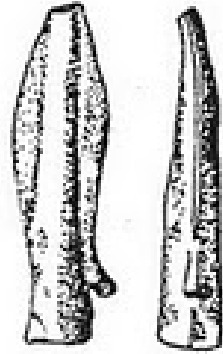

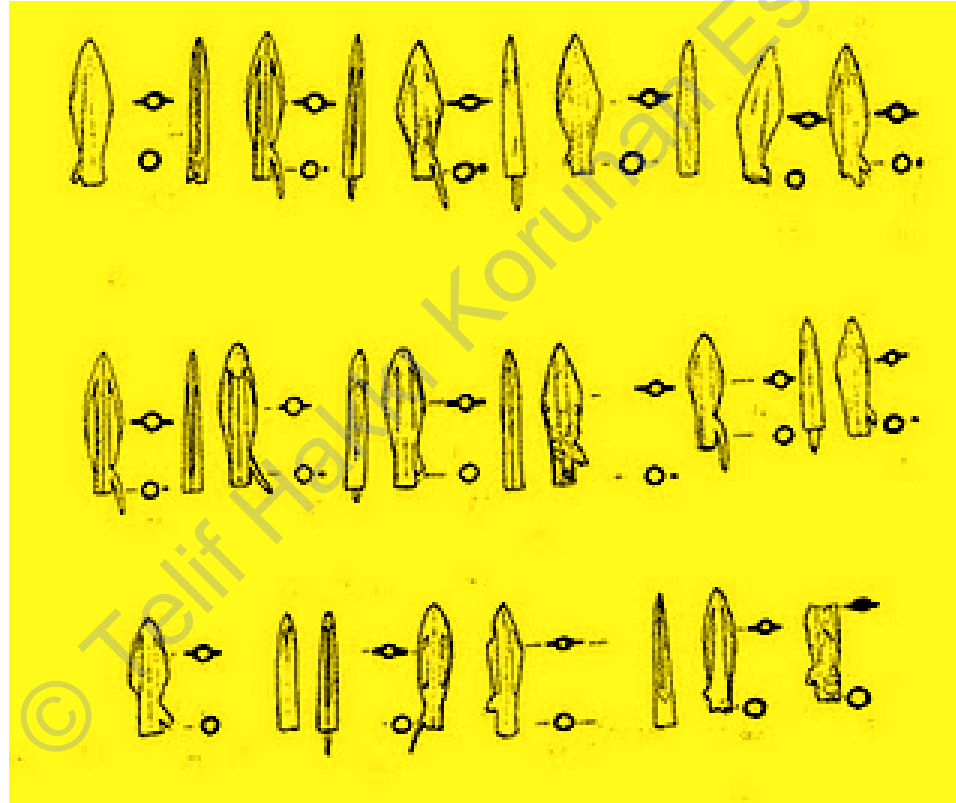
İskit tipi tunç okuları,
Toprakkale/Rusahinili
Qilbani-kai

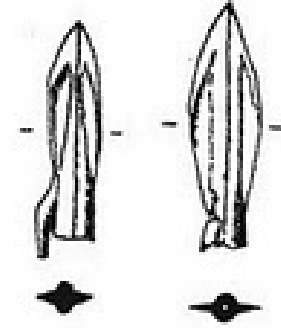
İskit tipi tun okuları,
avutepe/Sardurihinili

İskit tipi tun ok
ucu, Malatya-
Değirmen Tepe

İskit tipi tun okuları, Ayanis/Rusahinili

Bronz ok uçları,
Boğazköy, Kuzeybatı
Yamaçtan Geç Demir Çağı,

Frig ok uçları, bronz,
Yazılıkaya Köyü-Midas
şehri, M.Ö. 8.yy

Çavuştepe, M.Ö. 7. yy, kanatlı ve mahmuzlu ok uçları

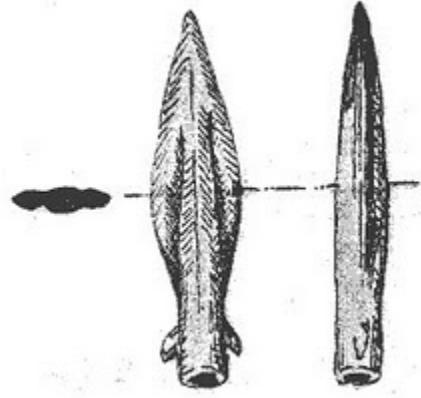
Res. 20

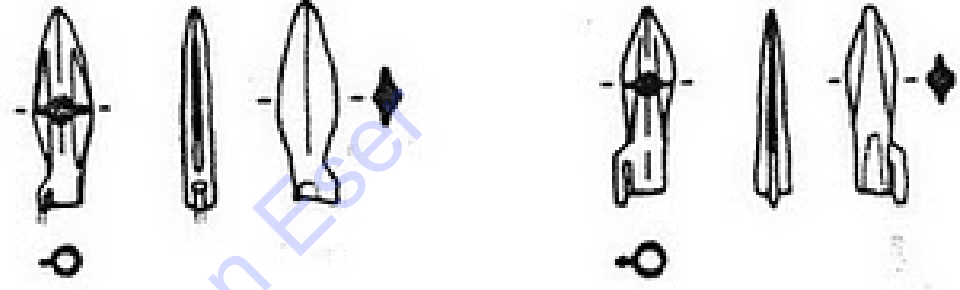
Res. 19

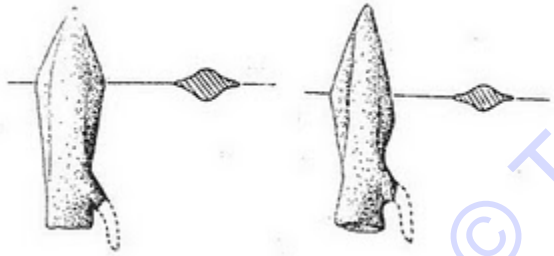
İskit tipi tunç ok ucu, Maşat Höyük

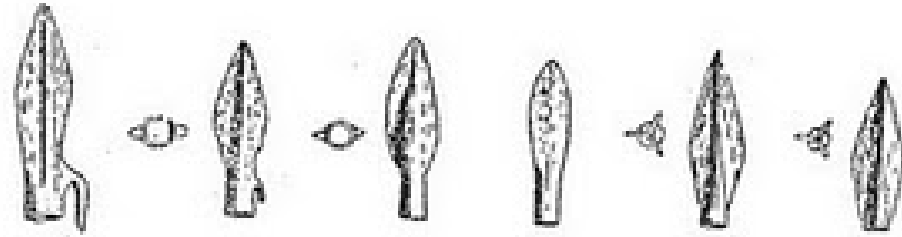
İskit tipi tunç ok ucu, Pazarlı

İskit tipi tunç ok uçları, Kaman-Kalehöyük

İskit tipi tunç ok uçları, Sultanhan

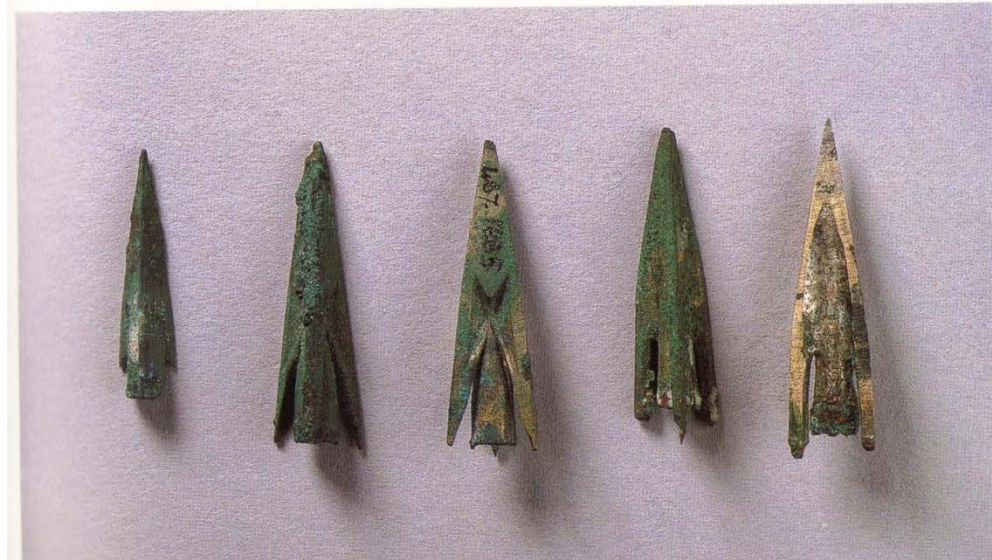
İskit tipi tunç ok uçları, Kerkenes Dağ

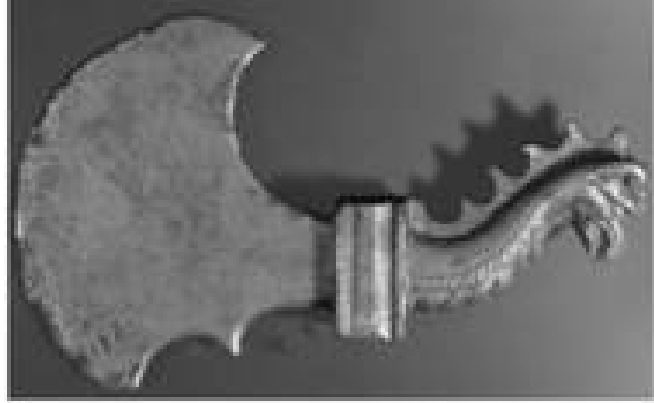
MAHMUZ NEDİR?

İSKİT OK UÇLARI,
BRONZ, KARADENİZ'İN
KUZEYİ VE
KAFKASYA'DAN
ÖRNEKLER

1

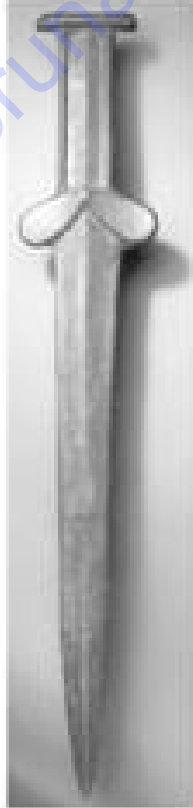
2

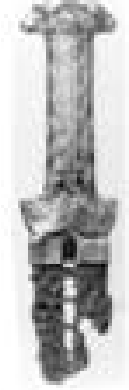
3

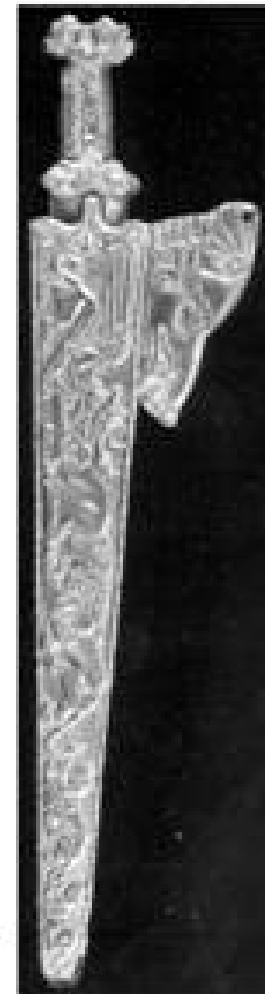
4

5

6

7

125-сурет. Скиф жауынгерлері. Б. з. г. V—I ғасырлар.

copyright: National Geographic-Romania & Radu Oltean

SONUÇ

M.Ö. 8. yüzyıldan başlayarak M.Ö. 6. yüzyıla kadar Anadolu'da etkinliklerini gördüğümüz Kimmer ve İskit göçebe savaşçıların, Anadolu'ya göçleri sonucunda Anadolu kültürleri ile olan ilişkileri ve etkileri vardır.

Demir Çağı'nın Anadolu yerel krallıkları olarak karşımıza çıkan Urartu, Geç Hitit Beylikleri, Frig, Lydia ve Batı Anadolu'daki İonlar Kimmer ve İskit akınlarından olumsuz etkilenmiştir. Urartuların İskitlerin, Frigleri ise Kimmerlerin yıktığı kabul görmüştür.

Yazılı bir kültür oluşturmayan Kimmer ve İskitlerin Anadolu kültürleri ile olan ilişkilerini Urartu, Asur ve Greklerin yazılı kaynaklarında görmekteyiz.

Göçebe kavimler Anadolu devletlerinin sadece siyasi tarihlerini etkilemekle kalmamış, özellikle Frig ve Lydia sanatlarında **Bozkır hayvan üslubundan** etkilenerek yapılan eserlerden de anlaşıldığı gibi kültürel alanda da etkileri vardır.

KAYNAKÇA

1. Sch wardnadze, E.; Rau, J., 2001, **Georgien Schätze aus dem Land des Goldenen Vlies**, Bochum. **Korfmann ktp.**
2. **Friglerin Gizemli Uygarlığı**, YKY, **Üni.Ktp.**
3. Cahill, N. D., 2010, **Lidyalılar ve Dünyaları**, YKY, **Üni. Ktp.**
4. Merhav, R., **1991, Urartu, A Metalworking Center in the First Millennium BC**, **Üni. Ktp.**